
XAVIER VILLALBA

LA DISLOCACIÓ A LA DRETA
EN CATALÀ I CASTELLÀ:
MICROVARIACIÓ EN LA
INTERFÍCIE
SINTAXI/PRAGMÀTICA*

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Rerefons teòric

El paper de la dislocació a la dreta (DD) en l'estructura informativa de l'oració ha despertat sempre una certa controvèrsia. Els primers treballs consideraven que la DD era un simple reparador discursiu (*afterthought* en la terminologia anglesa), que facilitava la identificació d'un referent (Chafe 1976, Gelyukens 1987, Gelyukens 1994). Aquesta postura, però, aviat va trobar contestació, ja sigui ampliant les possibles funcions de la DD en l'estructuració del discurs més enllà de tasques reparadores

* Vull agrair els comentaris de Lisa Brunetti i Enric Vallduví a la presentació que vaig fer d'aquest treball al Seminari de Lingüística formal de la Universitat Pompeu Fabra. També vull fer constar el suport econòmic rebut per poder dur a terme aquesta recerca a través dels projectes BFF2003-08364-C02-01 (MCyT i FEDER), HUM2006-13295-C02-01/FILO (MEC i FEDER) i 2005SGR 00753 (DURSI) concedits al Centre de Lingüística Teòrica de la Universitat Autònoma de Barcelona

(Ashby 1988, Grosz i Ziv 1998, Valioui 1994), ja sigui categoritzant de manera diferent la DD i els reparadors discursius (Grosz i Ziv 1998, Villalba 2000).

Més enllà de la delimitació exacta del paper de la DD en el discurs, Vallduví (1992) ens va mostrar que una mateixa funció discursiva es podia realitzar mitjançant mecanismes ben diferents. En el cas del català i l'anglès, va mostrar que la funció informativa de *cua* (*tail* en la terminologia anglesa) es realitzava mitjançant la DD en català i mitjançant el desplaçament accentual en anglès. Aquest estudi comparatiu el va dur a terme de forma més sistemàtica Mayol (2002).

En aquest treball, voldria continuar aquesta tasca comparativa, però centrant-me en una perspectiva microparamètrica (Kayne 1996, Kayne 2005). Originàriament, la microvariació pretén caracteritzar els aspectes del sistema computacional del llenguatge i els trets morfosintàctics de les expressions lèxiques que determinen les propietats gramaticals que marquen les semblances i les diferències entre llengües genèticament molt pròximes. Aquests estudis s'han restringit a aspectes sintàctics, amb el pressupòsit que la font de la variació interlingüística es troba en les categories funcionals que articulen els diversos sintagmes. Ara bé, com va mostrar l'estudi comparat del català i l'anglès de Vallduví (1992), les llengües poden diferir no només en els recursos de què disposen, sinó també en l'ús que en fan. En aquest sentit, la comparació entre dues llengües genèticament molt pròximes, com el català i el castellà, pot ser un camp de proves privilegiat per investigar els factors que subjauen a la tria de certes estratègies sintàctiques per vehicular determinades estructures informatives.

1.2. Objectiu i organització del treball

En aquest article s'estudia la dislocació a la dreta, que, tot i ser un recurs sintàctic disponible tant en català com en castellà, no és igualment productiu en una llengua i en una altra. El primer objectiu serà quantificar aquesta apreciació sobre un corpus textual per determinar el grau de productivitat de la construcció i les variables que en regulen l'ús. Sobre aquesta base empírica, s'establirà una tipologia dels recursos alternatius a la DD en castellà i s'avançarà que hi ha una correlació entre el menor ús de la DD en castellà i el grau de disponibilitat de les operacions de reordenament i de desaccentuació.

L'estructura del treball és la següent. A la secció 2 s'exposa la metodologia emprada per a l'obtenció de les dades i les variables que es van analitzar. A la secció 3 es

descriuen els resultats de l'estudi i a la 4 els analitzo. Finalment, a la secció 5 es presenten les principals conclusions de l'estudi i s'apunten algunes línies de recerca futura.

2. METODOLOGIA

2.1. Anàlisi d'un corpus textual

Per fer la comparació entre català i castellà hem partit d'un text teatral català, *Terra baixa*, d'Àngel Guimerà (Dins *Teatre*. MOLC 26, Barcelona: Ed. 62 i "la Caixa". 1998; 23a edició), que reflectia de manera prou representativa el registre col·loquial oral. El text comptava, de manera crucial, amb una traducció al castellà: *Tierra baja: drama en tres actos y en prosa* de José Echegaray (versió digital de la Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes).

La identificació de les ocurrencies de DD s'ha basat en la presència d'un element perifèric sovint separat per una coma i reprès per un pronom feble, llevat dels casos de subjecte, en què s'ha considerat crucial la presència d'una coma com a indicatiu del canvi entonatiu associat a la DD. Evidentment, aquest mètode d'identificació presenta alguns dubtes, especialment en el cas dels subjectes, que no tenen clíctic de represa, i dels datius, que admeten la duplicació pronominal. No obstant això, el nombre de casos estudiats –232 en el text català– és prou gran per considerar que els possibles casos de mala classificació no afecten de manera significativa les generalitzacions i conclusions del treball.

2.2. Variables d'estudi

Les variables estudiades en el treball són quatre: la categoria gramatical, la funció gramatical, la funció discursiva i la distància entre l'antecedent i el dislocat. Les comentem en els paràgrafs següents.

2.2.1. Categoria gramatical

Pel que fa a la categoria gramatical, s'han establert set classes, que exemplifiquem tot seguit:¹

1. Per poder aplicar l'ANOVA i la correlació lineal a aquesta variable, es va fer la següent assignació numèrica convencional: sintagma determinant = 100; DEM = 200, pronom = 300, sintagma nominal = 400, sintagma complementador = 500, sintagma preposicional = 600 i sintagma adjectival = 700.

- sintagma determinant (SD):
 - (1. ANTÒNIA (*criquant*): Marta! Marta!
PEPA (*criquant*): Som les Perdigones. Surt!
XEIXA: No sortirà pas, la Marta. [...] p.164

- demostratiu (DEM):
 - (2. XEIXA *garbellant blat*. *Després PEPA i ANTÒNIA*.
XEIXA: Tant se me'n dóna que quedi net o brut, aquest blat. p.163

- pronom (PRO):
 - (3. PEPA: Xeixa, doncs que es casa?...
XEIXA: Pepa!
PEPA: Què hi ha?
XEIXA: Doncs que us caseu o no us caseu, vosaltres? p.164

- sintagma nominal (SN):
 - (4. XEIXA: Com que ja l'heu passat, lo floret de la joventut... Que l'Antònia deu anar pels quaranta. (*A la Pepa.*) I tu, minyona, si fa no fa!...
PEPA: És que no ens n'amaguem cap, nosaltres, d'any! p.164

- sintagma complementador (SC):
 - (5. NURI: L'hi ha fet anar l'hereu Sebastià. Com que ell és l'amo de tu, i de mi, i de l'ermità, i de la Marta, mira't, ell fa els casaments, i mira't, se casen, i... mira't... és l'amo. Plega'm aquest punt, corre. (*No li fan cas.*)
ANTÒNIA (*al Xeixa*): I aquest que no ho volia que ho sapiguéssim! p. 166

- sintagma preposicional (SP):
 - (6. NURI: L'ermità? L'ermità se n'havia anat a buscar el pastor; un pastor que és de molt lluny, de molt lluny, per casar-lo aquest vespre amb la Marta.
PEPA (*alçant-se*): Ja m'ho temia jo.
ANTÒNIA: Aquest vespre?
XEIXA (*tornant al garbell. A part*): Té, elles ho han sapigut!
ANTÒNIA: I qui l'hi ha fet anar, al Tomàs? p. 165-6

- sintagma adjectival (SA):
 - (7. MARTA: [...] Dolenta d'aquí ben endintre! (*Per son cap.*) Perquè si no ho fos tant, de dolenta, tindria més esperit, jo, i ja fa temps que hauria fugit d'aquesta casa, o m'hauria tirat pel xuclador de la resclosa!
p. 169

2.2.2. Funció gramatical

Pel que fa a la funció gramatical, es van establir vuit categories, que s'exemplifiquen a continuació:²

- subjecte (S):
(8. PEPA: I doncs, que no ha baixat, aquell pastor? p.169
- complement directe (CD):
(9. ANTÒNIA: I que no baixa?
XEIXA: No l'amoïneu, al Tomàs. p. 169-170
- complement indirecte (CI):
(10. XEIXA (*a part*): Jo l'hi haig de contar tot, al Tomàs. p. 170
- complement de règim preposicional (CR):
(11. SEBASTIÀ (*dominant-se*): Tens raó, que no hi pensàvem de vestir al bon mosso; al... al letxuguino. (*Tothom riu burlant-se'n*). p. 176
- atribut (ATR):
(12. MANELIC: Bon mosso. Si vol dir tirar dret amb la fona i botre com els isards cingles avall i cingles amunt, i dur la Marta a coll-i-bé, saltant les passerres de Riublanc quan les neus se fonen, oïdà, sí que ho sóc, de bon mosso. p. 176
- complement predicatiu (PRED):
(13. TOMÀS (*a Xeixa*): Malagraït! Després que et tenen tants anys aquí!...
XEIXA: No m'ho digueu malagraït, Tomàs, que no sabeu amb qui tracteu. p. 181
- complement de lloc (LOC):
(14. SEBASTIÀ: Au, Xeixa, a casament.
XEIXA: No hi vaig jo, a casament. p. 180
- complement del nom (CN):
(15. XEIXA (*no deixant-les dir*): [...] Cinc de despariats, i que s'estan al saltador... i no n'hi ha de fets. I vaja, que si no es casa la Nuri quan siga més grandeta, se'n perdrà la mena, dels Perdigons. p. 164

2. Per poder aplicar l'ANOVA i la correlació lineal a aquesta variable, es va fer la següent assignació numèrica convencional: subjecte = 10, complement directe = 20, complement indirecte = 30, complement de règim preposicional = 40, atribut = 50, complement predicatiu = 60, complement de lloc (regit) = 70, complement del nom = 80.

2.2.3. Funció discursiva³

A l'hora de considerar les funcions discursives que calia tenir en compte, es va optar per una síntesi de les principals propostes (Ashby 1988, Grosz i Ziv 1998, Horlacher i Müller, en premsa, Mayol 2002), deixant, però, de banda la funció reparadora, que, com s'argumenta a (Grosz i Ziv 1998, Villalba 2000), correspon més aviat a una altra construcció (*afterthought*), amb propietats prou diferents.

En primer lloc, es va considerar la funció d'introducció d'un tòpic, com en l'exemple següent:

- (16. NURI (*corrent*): L'ermità, l'ermità!
TOMÀS: Ai, ai! I quina cruixidera als ossos, Xeixa!
PEPA: I doncs, que no ha baixat, aquell pastor? p.169

Com apunten els diversos autors, el tòpic no es pot introduir de manera lliure, sinó que ha d'estar present d'alguna manera en el context conversacional comú o, més exactament, el parlant ha d'assumir que forma part del conjunt de coneixements contextuals de l'oient. Ara bé, atesa la naturalesa cooperativa del diàleg, es pot tractar d'un tòpic nou per a l'oient, però que s'accepta *com si formés part del context*. En aquest cas, es tractaria d'un fenomen d'*acomodació* (Lewis 1975, Stalnaker 2002). Com destaquen Grosz i Ziv (1998) i Mayol (2002), el dislocat a la dreta en aquests casos és obligatori.

Una variant d'aquesta funció és la represa d'un tòpic ja introduït anteriorment, però no actiu en aquest moment:

- (17. MARTA: No sé per què tinc de plorar d'aquesta manera! Tants anys que no ploro aixís!... Si jo em pensava que ja ni en sabia! (*Se va eixugant-se amb pauses.*) Jo havia de dir que no, i sempre que no, al Sebastià; per força no m'hi casarien! Ara ho veig, ara, lo desgraciada que sóc. (*Pausa.*) Si no sóc ningú, jo, ningú; que em van agafar com a una bèstia, i com una bèstia m'han criat; i ara... Mareta meva! (*Pausa.*) Jo no el vui, no, a aquest home! Jo no l'haig de voler al Manelic p. 169

En aquest exemple el referent *Manelic* ja s'ha introduït en el context, com ens ho mostra el fet que aparegui pronominalitzat *—per força no m'hi casarien—* i que es reprengui amb un demostratiu, però no es troba actiu —el tòpic és la Marta. La dislocació a la dreta reprèn aquest tòpic i el situa de bell nou en primer pla del discurs.

3. Per poder aplicar l'ANOVA i la correlació lineal a aquesta variable, es va fer la següent assignació numèrica convencional: (re)introducció de tòpic= 10, continuació de tòpic = 20, epítet avaluatiu = 30.

La segona funció discursiva consisteix a continuar de manera explícita un tòpic ja actiu en el discurs:

- (18. ANTÒNIA (*criquant*): Marta! Marta!
PEPA (*criquant*): Som les Perdigones. Surt!
XEIXA: No sortirà pas, la Marta. [...] p.164

El tòpic *Marta* ja es troba actiu i la seva aparició com a dislocat a la dreta és, doncs, innecessària per situar-lo en el primer pla del discurs. Aquesta funció discursiva és la més difícil de justificar, perquè, com ho demostra l'opcionalitat del dislocat, no queda clara la seva aportació al desenvolupament discursiu. Ara bé, cal esmentar que Grosz i Ziv (1998) i Mayol (2002) mostren que la presència del dislocat va associada a certs matisos expressius, com ara sorpresa o irritació, i que, per tant, la seva presència no seria totalment supèrflua. Per motius d'espai, no entrarem a discutir aquesta qüestió.⁴

L'última funció discursiva és la d'epítet avaluatiu. Es tracta d'un cas de reintroducció o de continuació d'un tòpic ja present en el discurs, però afegint-hi un contingut predicatiu de caràcter valoratiu (vegeu Grosz i Ziv 1998 i Mayol 2002):

- (19. JOSEP: Doncs l'ermità, que no pensa mal, va dir a l'amo que coneixia un minyó que és pastor, i que no s'havia mogut mai de la vora dels moltons allà pels camins de les Punxales, i que era un tros de pa. Al sentir-ho l'amo va esclafir a riure, perquè ja el coneixia an aquell beneit de pastor. [...] p.167
- (20. TOMÀS (*rient, al Manelic*): I quin córrer, el bona peça!
MANELIC (*al Tomàs*): I no per vós, no; per ella, que corria! A on és, a on, la meva galindaina? p. 172

En aquests casos, resulta evident que el dislocat aporta una informació extra que transmet la postura del parlant respecte al referent.

4. Seria interessant poder connectar aquest fenomen amb el concepte d'economia a la interfície de Fox (2000) i Reinhart (2005). Segons aquests autors, les operacions econòmicament costoses en la derivació de relacions d'abast només serien legítimes si produeixen un efecte interpretatiu que no es pot obtenir altrament. Aplicat al cas que ens ocupa, podríem dir que la presència del dislocat –més costosa que no l'omissió– aniria lligada a l'obtenció d'un efecte interpretatiu extra. Deixem la qüestió apuntada.

2.2.4. Distància respecte a l'antecedent

Com a complement de la funció discursiva, es va introduir una variable que codifiqués la 'distància' entre el dislocat i el seu antecedent en el discurs. La tipologia establerta va ser la següent:

- antecedent explícit en el mateix enunciat:
(21. Doncs afigureu's-e si ho és, de rucàs, que amb prou feines ha vist quatre persones en sa vida, i encara mascles, que de dones... potser ni la ferum n'ha sentit, de les dones. p.167-168

- antecedent explícit en l'enunciat anterior:⁵
(22. SEBASTIÀ: Au, Xeixa, a casament.
XEIXA: No hi vaig jo, a casament. p. 180

- antecedent explícit dos o més enunciats abans:
(23. NURI: L'ermità? L'ermità se n'havia anat a buscar el pastor; un pastor que és de molt lluny, de molt lluny, per casar-lo aquest vespre amb la Marta.
PEPA (*alçant-se*): Ja m'ho temia jo.
ANTÒNIA: Aquest vespre?
XEIXA (*tornant al garbell. A part*): Té, elles ho han sapigut!
ANTÒNIA: I qui l'hi ha fet anar, al Tomàs [=l'ermità]? p. 165-6

- antecedent no explícit en l'enunciat, però accessible de manera dítica:
(24. MANELIC: Que és ferestega aquesta! Mira't jo! (*Ensenyant-li on seu.*) Allà dalt no en tenim, de cadires, ni ganes! p.183

- sense antecedent:
(25. MARTA: No sé per què tinc de plorar d'aquesta manera! Tants anys que no ploro aixís!... Si jo em pensava que ja ni en sabia! (*Se va eixugant-se amb pauses.*) Jo havia de dir que no, i sempre que no, al Sebastià; per força no m'hi casarien! Ara ho veig, ara, lo desgraciada que sóc. p. 169

5. Grosz i Ziv (1998) afirmen que aquesta opció no és possible en anglès.

3. RESULTATS

3.1. Català

El text català conté 232 ocurrences de DD. A continuació comentem la distribució d'aquestes ocurrences respecte a les quatre variables estudiades.

3.1.1. Categoria gramatical

La categoria més freqüent va ser el SD (35,8%), seguida del SC (22,4%) (Taula 1).

Taula 1. Freqüència de la variable *categoria gramatical*

	Freqüència	%
demonstratiu	15	6,5
pronom	30	12,9
sintagma adjectival	9	3,9
sintagma complementador	52	22,4
sintagma determinant	83	35,8
sintagma nominal	13	5,6
sintagma preposicional	30	12,9
Total	232	100,0

Com es pot veure, el conjunt de categories nominals (DEM+PRO+SD+SN) va sumar el 60,8% de les ocurrences. Aquest tant per cent s'elevava fins al 83,2% si hi afegim el SC, que, tot i no correspondre a una categoria específicament nominal, en cobreix les funcions.

3.1.2. Funció gramatical

La funció gramatical més representada va ser la de complement directe, amb més de la meitat dels casos (54,3%), seguida a molta distància per la de subjecte (24,6%). Com s'aprecia a la Taula 2, de la resta de funcions, l'atribut, el complement indirecte, el complement de règim preposicional i el complement de lloc regit mostraven una freqüència molt baixa i el complement del nom i el predicatiu tenien una presència testimonial.

Taula 2. Freqüència de la variable *funció gramatical*

	Freqüència	%
atribut	16	6,9
complement directe	126	54,3
complement indirecte	6	2,6
complement del nom	2	0,9
complement de règim	14	6,0
complement de lloc	9	3,9
complement predicatiu	2	0,9
subjecte	57	24,6
Total	232	100,0

3.1.3. Funció discursiva

La funció discursiva de (re)introducció de tòpic i la de continuació de tòpic van mostrar una freqüència molt semblant: un 48,7% i un 47,4% respectivament. La funció d'epítet avaluatiu, en canvi, va tenir molt poques ocurrences: 9, un 3,9% del total.

3.1.4. Distància respecte a l'antecedent

El cas més freqüent, amb un 39,7% dels casos, va ser la distància d'un enunciat, seguit de la dels casos amb antecedent no explícit (21,1%) i sense antecedent (18,1%) (Taula 3). La distància mitjana va ser de 2.

Taula 3. Freqüència de la variable *distància respecte a l'antecedent*

	Freqüència	%
0	20	8,6
1	92	39,7
2	29	12,5
3	49	21,1
4	42	18,1
Total	232	100,0

3.1.5. Relacions entre variables

Pel que fa a les relacions entre les variables, es va analitzar l'ANOVA per a cada grup respecte als altres tres i es van trobar dependències significatives entre la categoria gramatical i la funció gramatical: $F=51,427$ i $p<0,000$ per a CAT-FG i $F=17,063$ i $p<0,000$ per a FG-CAT (vegeu Taules 4 i 5).⁶

6. Totes les anàlisis estadístiques es van fer amb el programari SPSS 10.0. L'ANOVA presenta un interval de confiança del 95% i, per tant, la probabilitat p és significativa per sota de 0,05. F representa el coeficient de variança de les mitjanes intergrups i intragrupos. En les taules, s'assenyalen amb negreta els valors significatius.

Taula 4. ANOVA de la variable *categoria gramatical*

		F	p
funció discursiva	Intergrups	5,359	0,000
	Desviació	5,604	0,000
funció gramatical	Intergrups	51,427	0,000
	Desviació	34,410	0,000
distància	Intergrups	8,090	0,000
	Desviació	8,110	0,000

Taula 5 . ANOVA de la variable *funció gramatical*

		F	p
categoria gramatical	Intergrups	17,063	0,000
	Desviació	5,262	0,000
distància	Intergrups	3,216	0,003
	Desviació	3,231	0,005
funció discursiva	Intergrups	1,904	0,070
	Desviació	1,616	0,144

També es van descobrir dependències significatives entre la funció discursiva i la distància respecte a l'antecedent: $F=197,916$ i $p<0,000$ per a FD-DIST i $F=83,648$ i $p<0,000$ per a DIST-FD (vegeu Taules 6 i 7).

Taula 6. ANOVA de la variable *funció discursiva*

		F	p
funció gramatical	Intergrups	5,102	0,007
	Desviació	6,544	0,011
categoria	Intergrups	3,622	0,028
	Desviació	3,445	0,065
distància	Intergrups	197,916	0,000
	Desviació	43,686	0,000

Taula 7. ANOVA de la variable *distància respecte a l'antecedent*

		F	p
categoria gramatical	Intergrups	2,728	0,030
	Desviació	1,321	0,268
funció discursiva	Intergrups	83,648	0,000
	Desviació	6,029	0,001
funció gramatical	Intergrups	,831	0,507
	Desviació	,136	0,939

Aquesta dependència es va confirmar amb la correlació lineal, que va ser molt alta entre la categoria gramatical i la funció gramatical (0,506) i entre la funció discursiva i la distància (-0,751).

Pel que fa als valors concrets, la (re)introducció de tòpic va mostrar la distància mitjana més gran (3,06), mentre la funció de continuació de tòpic i la d'epítet avaluatiu van donar una distància mitjana d'1 (vegeu Taula 8).

Taula 8. Distribució dels valors de la variable *distància respecte a l'antecedent* segons la funció discursiva

funció discursiva	0	1	2	3	4	mitjana
(re)introducció de tòpic	0	8 (7,07%)	19 (16,81%)	44 (38,93%)	42 (37,16%)	3,06
continuació de tòpic	17 (15,45%)	80 (72,72%)	9 (8,1%)	4 (3,63%)	0	1
epítet avaluatiu	3 (33,3%)	4 (44,4%)	1 (11%)	1 (11%)	0	1

Pel que fa a la distribució de valors entre les variables que no van mostrar dependència, es van poder obtenir algunes generalitzacions. Per exemple, la freqüència dels tres valors de la variable *funció discursiva* segons la categoria va mostrar que les categories més habituals com a (re)introdutors de tòpic eren SC (31,85%), SD (29,2%), PRO (18,58%) i SP (13,27%) i a més SD era la més habitual com a continuador de tòpic (38,18%) i gairebé l'única com a epítet avaluatiu amb un 88,89% dels casos (vegeu Taula 9).

Taula 9. Freqüència dels tres valors de la variable *funció discursiva* segons la categoria gramatical

	(re)introducció de tòpic	continuació de tòpic	epítet avaluatiu
demostratiu	5 (4,42%)	10 (9%)	0
pronom	21 (18,58%)	9 (8,1%)	0
sintagma adjectival	0	9 (8,1%)	0
sintagma complementador	36 (31,85%)	16 (14,54%)	0
sintagma determinant	33 (29,2%)	42 (38,18%)	8 (88,89%)
sintagma nominal	3 (2,65%)	10 (9%)	0
sintagma preposicional	15 (13,27%)	14 (12,72%)	1 (11,11%)
<i>Total</i>	<i>113</i>	<i>110</i>	<i>9</i>

Pel que fa a la distribució dels valors de la variable *distància respecte a l'antecedent* segons la categoria gramatical es va apreciar una distància mitjana superior a 2 per al SC i el PRO (2,88 i 2,2, respectivament), mentre que la categoria SA va donar el valor mitjà més baix: 1 (vegeu Taula 10).

Taula 10. Distribució dels valors mitjans de la variable *distància respecte a l'antecedent* segons la categoria gramatical

	mitjana de la distància
demonstratiu	1,67
pronom	2,2
sintagma adjectival	1
sintagma complementador	2,88
sintagma determinant	1,67
sintagma nominal	1,23
sintagma preposicional	2

3.2. Castellà

El text castellà conté 10 ocurrències de DD, que resumim a la Taula 11.

Taula 11. Ocurrences de la DD en el text castellà.

	categoria gramatical	funció gramatical	funció discursiva	distància
1	sintagma complementador	complement directe	(re)introducció de tòpic	4
2	sintagma complementador	complement directe	(re)introducció de tòpic	2
3	demonstratiu	subjecte	(re)introducció de tòpic	4
4	sintagma de terminant	subjecte	epítet avaluatiu	0
5	sintagma de terminant	subjecte	(re)introducció de tòpic	4
6	sintagma de terminant	complement directe	continuació de tòpic	1
7	sintagma complementador	complement directe	(re)introducció de tòpic	4
8	sintagma de terminant	complement directe	(re)introducció de tòpic	1
9	sintagma de terminant	subjecte	continuació de tòpic	1
10	sintagma de terminant	complement directe	continuació de tòpic	1

Pel que fa a la categoria gramatical, únicament SD i SC van mostrar una presència significativa (60% i 30% respectivament). L'altre 10% va correspondre a DEM.

Pel que fa a la funció gramatical, només hi vam trobar casos de CD (60%) i de S (40%).

La funció discursiva més freqüent va ser la de (re)introducció de tòpic (60%), seguida de la de continuació de tòpic (30%). La funció d'epítet avaluatiu va ser d'un 10%.

Finalment, pel que fa a la distància, tant el valor 1 com el 4 van tenir una freqüència del 40%, mentre que els valors 0 i 2 van tenir una freqüència del 10% i no es va trobar cap cas de distància 3. La mitjana de la distància va ser de 2,2.

4. DISCUSSIÓ

4.1. La productivitat de la dislocació a la dreta

La comparació entre les dades del text català i la seva traducció castellana no deixen cap mena de dubte respecte al caràcter marginal de la dislocació a la dreta en castellà. Independentment del contrast quantitatiu (1 cas en castellà per cada 23,2 en català), la DD en català abasta totes les categories i funcions gramaticals, totes les funcions discursives i totes les distàncies, mentre que en castellà està restringida a categories nominals (SD i DEM) i oracionals (SC), a les funcions de subjecte i complement directe, preferentment a una funció de (re)introducció de tòpic i a distàncies extremes (1 i 4, bàsicament).⁷ Això fa que, en general, tots els casos del text castellà corresponguin a situacions en què, com descriu la bibliografia (Grosz i Ziv 1998, Villalba 2000, Mayol 2002), el dislocat a la dreta és obligatori. Considereu alguns exemples del primer acte:

(26. NURI: Doncs una tarda, jo que tenia els indians a l'ombra dels castanyers, me veig venir pel camí de baix a l'hereu Sebastià i a la Marta, i jo que m'amago, i ells que passen a poc a poc, poc a poc, com si fessin *passeio*, i sento que deia ella plorant: "Ja ho sé, ja que sempre tindrè de ser teva".

NURI.- Pues veréis. Una tarde estaba yo con mis pavos a la sombra de los castaños, y veo venir por el camino de abajo al amo Sebastián con la Marta, y voy, ¡Ay que hago!, me escondo detrás de un tronco muy grande. Ellos pasando despacito, y yo escondida. Y allá, Marta, decía casi llorando: «Ya lo sé, ya, que siempre tendré que ser tuya.»

(27. NURI (*corrent*): L'ermità, l'ermità!

TOMÀS: Ai, ai! I quina cruixidera als ossos, Xeixa!

PEPA: I doncs, que no ha baixat, aquell pastor?

NURI.- (*Entra saltando delante de todos.*) El ermitaño, el ermitaño.

7. La limitació a categories nominals també és un tret típic de la DD en francès (Postal 1991, Larsson 1979) i anglès (Grosz i Ziv 1998).

TOMAS.- ¡Ay ay! ¡Qué cansado vengo, Morruchó!
MORRUCHO.- Pero..., ¿qué es eso, Tomás? ¿No viene, el pastor?

En tots dos casos ens trobem amb la introducció d'un tòpic, cosa que fa el dislocat necessari (com veurem a 4.2.1, una alternativa és la realització del tòpic en posició canònica com si fos informació nova).

El cas següent és diferent:

(28. MARTA: [...] Serà el Sebastià; que no ho vegi que ploro, que em pegaria, el males entranyes!
MARTA.- [...] Como Sebastián me viese estas lágrimas, buena tunda me daba el malas entrañas.

Aquest és l'únic cas d'epítet avaluatiu i la supressió del dislocat, no suposaria una anomalia discursiva, però sí una pèrdua de la valoració expressiva del parlant. Com veurem a 4.2.2, aquesta pèrdua és un tret destacat de la traducció castellana, que elimina vuit dels nou casos d'epítet avaluatiu del text original.

4.2. Estratègies alternatives

En aquesta secció comentem breument les diferents estratègies que posa en pràctica el castellà per transmetre les estructures informatives realitzades mitjançant la DD a l'original català.⁸

4.2.1. Posició canònica

Una primera possibilitat és realitzar el dislocat català en la seva posició canònica, com en els exemples següents (tots els exemples provenen del primer acte):

(29. XEIXA *garbellant blat*. *Després PEPA i ANTÒNIA*.
XEIXA: Tant se me'n dóna que quedí net o brut, aquest blat.
EL MORRUCHO, *cribando trigo; después, PEPA y ANTONIA; por último, NURI*
MORRUCHO.- Bastante me importa a mí que el trigo quede limpio o que no quede limpio. Para el amo va a ser, conque, ¿qué más da?

(30. TOMÀS (*a Xeixa*): Malagraït! Després que et tenen tants anys aquí!...
XEIXA: No m'ho digueu malagraït, Tomàs, que no sabeu amb qui tracteu.

8. Queda pendent l'anàlisi quantitativa de les diferents estratègies emprades en la traducció castellana per a cadascun dels 232 casos de DD de l'original. Les generalitzacions d'aquesta secció s'han de considerar, doncs, prospectives.

TOMAS.- (AMORRUCHO.) ADesagradecido! ADespués de tantos años como estás comiendo el pan del amo!

MORRUCHO.- No me diga usted desagradecido, que no lo sufro

(31. ANTÒNIA (*al Xeixa*): I aquest que no ho volia que ho sapiguéssim!

ANTONIA.- (*Al MORRUCHO.*) Tú no querías que lo supiéramos. (*El MORRUCHO se ríe.*)

Aquesta solució consisteix a tractar la informació codificada pel dislocat a la dreta com si fos informació nova i és, doncs, la solució habitual quan en català la DD (re)introdueix un tòpic en el discurs.⁹

En el text castellà també trobem una variant en què es combina la posició canònica amb un demostratiu:

(32. NÚRIA (*rient fort quan ja els altres no riuen*): Ai, que em fa riure, el trapacer!

NURI.- ¡Ay, qué gracia tiene este demonio de hombre, y qué bueno es!

(33. SEBASTIÀ: Au, Xeixa, a casament.

XEIXA: No hi vaig jo, a casament.

SEBASTIAN.- AMorrucho! AVete a la boda!

MORRUCHO.- ANo voy a esa boda!

Evidentment, com que ens basem en un corpus escrit, no podem saber del cert si en (alguns d')aquests casos el castellà no opta per la desaccentuació, un recurs que Zubizarreta (1998:157-8) considera funcionalment equivalent a la DD (vegeu 4.3.1).

4.2.2. Omissió

La segona estratègia consisteix simplement a ometre el dislocat, la qual cosa ens deixa bé un pronom acusatiu, bé un subjecte nul, com en l'exemple següent:

(34. PEPA: Venim a fer companyia a la Marta. Sembla mentida! Lo molí tocant a casa, i si nosaltres no vinguéssim... Oi, Xeixa?

XEIXA (*seguint garbellant indiferent*): Oi.

ANTÒNIA (*cridant*): Marta! Marta!

PEPA (*cridant*): Som les Perdigones. Surt!

XEIXA: No sortirà pas, la Marta. Amb això, si veniu a fer les tafaneres ja us en podeu entornar, que no hi ha feina.

9. Mayol (2002) esmenta que aquesta estratègia també és possible en català, encara que menys comuna: el 10,7% dels casos del seu corpus d'estudi.

PEPA.- Venimos a hacer compañía a la Marta, Asabes? Mentira parece... El molino... pegadito a nuestra casa, y si nosotras no viniéramos..., ¿verdad?

MORRUCHO.- (*Cribando siempre.*) ¿Verdad!

ANTONIA.- (*Llamando.*) Somos las Perdigonas. Sal, mujer.

MORRUCHO.- Me parece que no sale _____. De modo que, si venís a curiosear... no hay de qué... Ya os podéis marchar.

Aquest és un mecanisme general quan el dislocat és un pronom personal i, per tant, un element altament temàtic i recuperable del context:

(35. NURI: Això! Que n'hem d'aprendre de casar-nos, nosaltres.

NURI.- Eso, ¡a la boda! Para que aprendamos cómo hay que hacer para casarse.

(36. PEPA: Xeixa, doncs que es casa?...
XEIXA: Pepa!

PEPA: Què hi ha?
XEIXA: Doncs que us caseu o no us caseu, vosaltres?

PEPA.- Pero contesta, hombre. ¿Se casa o no se casa?

MORRUCHO.- Pues contestad vosotras: ¿os casáis o no os casáis?

(37. PEPA, ANTÒNIA, XEIXA i NURI, *que ve fent una samarra de punt de mitja*.

NURI (*de la porta*): Ja he dut a jóc els indiots, jo. Que vinc?

NURI.- (*Presentándose en la puerta y deteniéndose en ella. Viene haciendo una zamarra que así parece que llaman en Cataluña a los chaquetones de punto.*) Ya he recogido mis pavos. ¿Entro?

Evidentment, l'omissió del dislocat pronominal subjecte o complement directe fa recaure tot el pes referencial en la concordança verbal o en el clític pronominal, respectivament. consegüentment, caldrà que el referent ja s'hagi introduït prèviament en el discurs i, per tant, podem esperar que aquest mecanisme sigui adequat en els casos de reintroducció i continuació de tòpic, però no pas en els d'introducció d'un tòpic nou o en els d'epítet avaluatiu. Això s'aprecia perfectament en l'exemple següent, en què l'original català té un cas de DD amb funció d'epítet avaluatiu:

(38. JOSEP: Doncs l'ermità, que no pensa mal, va dir a l'amo que coneixia un minyó que és pastor, i que no s'havia mogut mai de la vora dels moltons allà pels camins de les Punxales, i que era un tros de pa. Al sentir-ho l'amo va esclafir a riure, perquè ja el coneixia an aquell beneit de pastor.

JOSE.- Esperaos, que me atraganto. Pues Tomás, que llaman al ermitaño, y que es un infeliz sin malicia, le dijo al amo que, conocía un chico, que es pastor, que siempre había vivido entre rebaños, allá por el cerro de La Cabreriza, y que es un pedazo de pan. Y como el amo oyó hablar de Manelich, que así se llama el pastor, echose a reír, porque ya le conocía [...]

En l'original català el tòpic *Manelic* s'introdueix ben aviat i per tant ja està activat en el context. Així doncs, la presència del dislocat *an aquell beneit de pastor* es justifica perquè aporta una atribució valorativa. La traducció castellana, però, opta per ometre el dislocat i per eliminar aquesta aportació expressiva, de tal manera que es converteix en un cas típic de tòpic actiu representat per un pronom.

Considereu un altre cas en què l'omissió del dislocat en la traducció provoca una pèrdua de matís expressiu:

- (39. TOMÀS (*rient, al Manelic*): I quin córrer, el bona peça!
 MANELIC (*al Tomàs*): I no per vós, no; per ella, que corria! A on és, a on, la meva galindaina?
 TOMAS.- (*A MANELICH.*) ¿Conque has venido corriendo?
 MANELICH.- (*A TOMAS.*) ¡Vaya si he venido corriendo! Pero, ¿dónde está?... ¿Dónde está?

Evidentment, des d'un punt de vista traductològic, aquesta solució contribueix a fer desaparèixer de la versió castellana el matís expressiu de la llengua dels personatges.

4.2.3. Dislocació a l'esquerra

Una tercera estratègia consisteix a representar el dislocat a la dreta català com un dislocat a l'esquerra. Com que la dislocació a l'esquerra acostuma a afectar material que forma part del context comú o acomodat com si en formés part (vegeu Vallduví 1992, Villalba 2000:cap. 2), respecta el paper de rerefons del dislocat i sembla una estratègia adequada per cobrir els casos de reintroducció i de continuació de tòpic de l'original català. Considereu, en primer lloc, un cas de reintroducció de tòpic:

- (40. NURI: L'hi ha fet anar l'hereu Sebastià. Com que ell és l'amo de tu, i de mi, i de l'ermità, i de la Marta, mira't, ell fa els casaments, i mira't, se casen, i... mira't... és l'amo. Plega'm aquest punt, corre. (*No li fan cas.*)
 ANTÒNIA (*al XEIXA*): I aquest que no ho volia que ho sapiguéssim!
 PEPA: Doncs hi anirem, hi anirem al casament, mal que tots se rebentin.
 NURI.- Pues el amo, el amo. El amo *de tú y de mí*, y de Tomás y de la Marta. ¡Los casa porque quiere y porque es el amo! Cógeme este punto. (*Alargando la zamarra.*)
 ANTONIA.- (*A MORRUCHO.*) Tú no querías que lo supiéramos. (*El MORRUCHO se ríe.*)
 PEPA.- Pues ya lo sabemos, y a la boda hemos de ir, ¡aunque revienten todos!

En aquest cas el tòpic *casament* ja ha aparegut de manera explícita en el discurs i forma part, doncs, del context comú des d'un parell de pàgines abans. Se'l reprèn, per tant, de manera típica amb un dislocat a la dreta en català i de manera equivalent per

un dislocat a l'esquerra en castellà. Just al començament de l'escena III hi trobem un exemple idèntic:

- (41. PEPA: Marta, Marta! (*Ella se'n va més de pressa.*)
ANTÒNIA: Som nosaltres! (*Ja és fora. En Xeixa se n'ha anat ara cap al porxo.*)
PEPA (*girada cap a la cortina*): Veuràs, tant és que facis com que no facis, que hi vindrem, al casament.
Poca-vergonya!

PEPA.- ¡Marta, Marta!
ANTONIA.- ¡Qué somos nosotras!
PEPA.- ¡Pues no hace caso!
MORRUCHO.- (*Se va hacia el molino.*) Ya os pondría yo las lenguas entre las piedras del molino.
PEPA.- Pues a tu boda iremos, que quieras que no, ¡poca vergüenza! (*Como hablando con Marta, que ya salió.*)

El següent és un cas de continuació de tòpic (*muller/mujer*) amb DD en l'original català i dislocació a l'esquerra en la versió castellana:¹⁰

- (42. MANELIC: [...] Ara a dir lo parenostre pels de casa. Aquell per la muller ja no el puc resar, que ja en tinc ja, de muller.

MANELICH.- Ahora a rezar (*En voz baja.*) el Padrenuestro de mis padres. El Padrenuestro para... mi mujer... no tengo que rezarlo.... porque mujer... mujer... ya la tengo... ya la tengo... «Padrenuestro...» (*Solloza.*)

Finalment, considereu un cas particularment interessant de continuació de tòpic:

- (43. JOSEP: [...] Doncs afigureu's-e si ho és, de rucàs, que amb prou feines ha vist quatre persones en sa vida, i encara mascles, que de dones... potser ni la ferum n'ha sentit, de les dones.

NANDO.- Un bruto, un animal, que en toda su vida no ha visto más que cabras; casi ningún hombre; y mujeres... ni las ha olfateado tan siquiera. Fuera de sus padres..., las cabras.

En ambdues versions el tòpic s'introdueix per primer cop mitjançant un dislocat a l'esquerra (*de dones.../mujeres...*). La diferència s'estableix a l'hora de realitzar la

10. No faig distinció entre els diversos tipus de dislocació a l'esquerra, en concret entre la *dislocació a l'esquerra amb clític* –*clitic left-dislocation* en la terminologia anglesa– i la *dislocació en suspensió* –*hanging topic left-dislocation* en la terminologia anglesa– (vegeu Cinque 1977, 1983, 1990 per a l'italià, Dolci 1986 i Escobar 1995 per al castellà i Villalba 2000 per al català), perquè no resulta rellevant en aquest estadi preliminar de la descripció i ens duria més enllà dels límits d'aquest article.

continuació del tòpic. L'original mostra la solució habitual, és a dir un dislocat a la dreta, encara que això ens porta a una distribució informativa poc habitual, atès que hi conviuen un dislocat a l'esquerra i un dislocat a la dreta que fan referència al mateix tòpic. La traducció castellana, en canvi, opta per la solució que ja hem vist: eliminar el dislocat a la dreta.

4.2.4. Una visió de conjunt

El panorama resultant de la comparació entre el català i el castellà és prou complex. Mirem de resumir les diverses correspondències. Em primer lloc, hem vist que l'ús de la dislocació a la dreta, tot i permetre els tres tipus de funció discursiva, és una solució testimonial (10 casos per 232 de l'original català). En segon lloc, és prou habitual el recurs a realitzar el dislocat en la seva posició canònica i, per tant, com si fos informació nova, però aquest ús només és factible amb la funció de (re)introducció de tòpic. En tercer lloc, hem vist que l'omissió del dislocat resultava especialment productiva per continuar un tòpic ja present en el discurs immediat, però que quan s'aplicava a casos d'epítets avaluatius suposava una pèrdua d'informació expressiva. Finalment, hem vist que la dislocació a l'esquerra també podia cobrir les funcions de (re)introducció i de continuació de tòpic, atès el seu caràcter de mecanisme temàtic. A la Taula 12, es fa un resum de les diverses possibilitats.

Taula 12. Resum de les solucions castellanques per a la DD del català.

text castellà	funció discursiva
dislocació a la dreta	(re)introducció de tòpic/continuació de tòpic/epítet avaluatiu
posició canònica	(re)introducció de tòpic
omissió	continuació de tòpic
dislocació a l'esquerra	(re)introducció de tòpic/continuació de tòpic

4.3. Les causes de la variació

La situació que hem descrit a la secció 3 i analitzat a 4.1 i 4.2 ens planteja diverses qüestions fonamentals, a les quals actualment només podem donar una resposta parcial

i/o especulativa. Per començar, cal que ens preguntem si el seguit d'interaccions que hem resumit a 4.2.4 és fruit d'un patró o bé de la variació lliure –o, en termes més generals, si hi ha cap factor que reguli l'ús dels mecanismes sintàctics per assolir determinades funcions discursives. La meua resposta és que sí i per diversos motius. En primer lloc, els avenços de la lingüística del segle XX i començaments del XXI ens ensenyen que l'opcionalitat o la variació estilística són sovint etiquetes que cobreixen fenòmens mal descrits o conceptes d'una validesa molt més restringida i limitada del que un podria esperar. Només cal pensar en el desenvolupament de la semàntica i la pragmàtica oracionals per fer-se'n una idea. En segon lloc, com hem vist de manera prou clara, al meu entendre, hi ha una coherència en les solucions adoptades per una i altra llengua, que rebutja solucions arbitràries –per exemple, l'omissió del dislocat mai és una opció vàlida per adaptar una DD amb funció d'epítet avaluatiu–, alhora que mira d'adaptar els mecanismes específics a les necessitats discursives.

Evidentment, ara cal determinar quin és el factor que regula l'ús dels mecanismes sintàctics per assolir determinades funcions discursives i per què és diferent en català i en castellà. En aquest cas la meua resposta serà necessàriament especulativa, a falta d'un estudi més aprofundit de tots els recursos posats en joc per articular el discurs en una i altra llengua. Em permeto, però, apuntar alguns possibles elements que hi poden tenir un paper destacat.

En primer lloc, sembla a primera vista que el castellà disposa de més recursos per assolir les mateixes funcions discursives que el català. Així doncs, al costat d'un ús generalitzat de la DD en català, el castellà recorre a mecanismes que també té el català, com ara la DD, la dislocació a l'esquerra i l'omissió, però també a mecanismes propis, com ara la desaccentuació i la reordenació local. Considerem aquests dos mecanismes amb una mica de detall.

Ja Vallduví (1992) ens mostrava l'ús sistemàtic que fa l'anglès de la desaccentuació de constituents no focals en els casos en què el català recorre a la DD, tot i disposar del mecanisme de la DD (vegeu també Mayol 2002). Crucialment, Zubizarreta (1998: 2.4) ens mostra que el castellà també pot fer servir la desaccentuació de constituents no focals (44a), al costat de la DD (44b) (el diacrític +F marca els constituents focals i -F els no focals):¹¹

11. No obstant això, Zubizarreta remarca que una i altra llengua fan ús de la desaccentuació per obtenir resultats ben diferents. Així doncs, en anglès serveix per fer mètricament invisible un constituent i

- (44. A: ¿Qué pasó con el libro? Lo destruyó el perro, ¿verdad?
 a. B: No. [_F Destruyó] [_F JUAN], [_F el libro]
 b. B: No. Lo destruyó JUAN, el libro.

El contrast entre la desaccentuació i la DD té un correlat sintàctic clar. Zubizarreta (1998: 151ff) observa que la desaccentuació, a més de la falta de pronom de represa, mostra un ordre d'elements rígid, en clar contrast amb la DD (Zubizarreta 1998: cap. 3, exs. 160, 164):

- (45. a. Escondió el NIÑO el libro debajo de la cama.
 a'. Lo escondió el NIÑO, el libro, debajo de la cama.
 b. *Escondió el NIÑO debajo de la cama el libro.
 b'. Lo escondió el NIÑO, debajo de la cama, el libro.

A partir d'aquests fets, Zubizarreta conclou que els elements desaccentuats es troben in situ i això impedeix que el focus rebi accent mitjançant la Regla d'Accent Nuclear (*Nuclear Stress Rule*, vegeu Cinque 1993), que assigna l'accent oracional a l'element més incrustat, i hagi de recórrer a una regla marcada d'accentuació. En el cas de la DD, en canvi, els dislocats es mouen per permetre que el focus ocupi la posició final i rebi accent de manera no marcada, una intuïció ja expressada per Laca (1986) i desenvolupada per Vallduví (1992).

La descripció clàssica de l'estructura informativa del català (Vallduví 1992) ens diu que el català no disposa de la desaccentuació i ha de recórrer sistemàticament a la DD. L'estudi que presentem confirma plenament la generalització avançada per Vallduví i ens planteja un panorama en el qual el català no disposa del recurs a la desaccentuació i recorre sistemàticament a la DD.

Acabem de veure que la DD té efectes sobre l'estructura prosòdica, ja que permet que un element amb valor de focus rebi accent de manera no marcada mitjançant la Regla d'Accent Nuclear. No obstant això, Zubizarreta (1998: 3.3) ens adverteix que no hem de concloure que la DD sigui un cas de moviment motivat prosòdicament

permetre que un altre constituent marcat com a focus rebi accent mitjançant la Regla d'Accent Nuclear (*Nuclear Stress Rule* en anglès; veg. Cinque 1993). En canvi, Zubizarreta argumenta que en castellà el material desaccentuat és sempre mètricament visible i només permet que un constituent amb focus (estret) rebi l'accent més prominent mitjançant una regla d'accentuació específica (Zubizarreta 1998: 2.1.2). La DD, en canvi, es comporta com la desaccentuació en anglès i permet que un constituent no final rebi accent mitjançant la Regla d'Accent Nuclear.

(movement-p), sinó un cas més de moviment basat en trets. En efecte, la seva caracterització del castellà ens mostra que els moviments-p es restringeixen a casos de reordenament local com els següents (vegeu també Ordóñez 1998 per a una visió diferent de les reordenacions del material postverbal en castellà):

- (46. a. Me regaló la botella de vino [_{F+} María]
b. Ana escondió debajo de la cama [_{F+} la muñeca]

Zubizarreta parteix de les estructures $V[_{+F}S]O$ i $SV[_{+F}O]SP$ respectivament. Ara bé, aquesta configuració produeix un conflicte entre l'assignació d'accent per part de la Regla d'Accent Nuclear –accent prominent a O i SP, respectivament– i el requisit que l'accent més prominent recaigui sobre el focus oracional –S i O, respectivament. La solució al conflicte és desplaçar localment els constituents no focals finals per sobre del focus perquè quedi en posició final i pugui rebre accent prominent mitjançant la Regla d'Accent Nuclear (vegeu-ne els detalls a Zubizarreta 1998: 3.3).

Un cop més, Vallduví (1992) descarta aquesta opció per al català, al qual atribueix un ordre rígid dels complements. L'estudi comparatiu que hem presentat confirma un cop més la seva anàlisi i, de retruc, ens situa el català com una llengua excepcional en comparació amb el castellà, el francès i l'italià.

Òbviament, queda per establir quin és el motiu últim d'aquest comportament únic del català en el context de les llengües romàniques veïnes. Una possible línia de recerca, ja apuntada a Villalba (2000: cap. 5), és la riquesa del sistema pronominal clíctic. El català i el castellà ocupen clarament els dos extrems pel que fa a la riquesa de pronoms febles i això té una correlació directa amb la productivitat de la DD. Sembla que el castellà, davant d'un mecanisme que no és plenament productiu per motius gramaticals (la DD), hagi triat per una solució d'aplicació més general, com ara la realització en posició canònica o l'omissió.

El cas de l'italià, en principi, hauria de ser idèntic al del català, perquè disposa d'un repertori pronominal igual de ric. Ara bé, l'italià admet moltes més omissions pronominals que no el català, especialment amb complements. Per aquest motiu, no sembla fruit de l'atzar que, com m'apunta Lisa Brunetti, l'italià presenti més casos de DD que no pas el castellà, però que no arribi al grau de productivitat del català.

Finalment, pel que fa al francès, tot i disposar d'un repertori pronominal comparable al del català i l'italià, les descripcions de la DD de què disposem (Ashby 1988, Horbacher i Mueller en premsa, Larsson 1979 i Postal 1991) apunten que no

és un mecanisme tan productiu com en català i que sovint es troba restringit a sintagmes nominals, com passa amb la dislocació a l'esquerra. Això situa el francès més a prop del castellà que no del català, cosa que no ens hauria d'extranyar en termes diacrònics, però que no té una explicació des d'una perspectiva sincrònica.

En resum, sembla que hi ha una correlació entre la productivitat de la DD i la riquesa del sistema pronominal clític, però no podem afirmar que hi hagi una relació causa-efecte. Ens calen estudis comparatius detallats entre les diverses llengües romàniques que ens aportin evidència a favor o en contra d'aquesta línia d'anàlisi.

5. CONCLUSIONS

L'estudi descriptiu ens ha portat fins a una conclusió clara: el català i el castellà fan un ús força diferent dels recursos lingüístics de què disposen per obtenir un mateix resultat discursiu. Això s'ha demostrat a bastament amb la dislocació a la dreta a partir d'un corpus escrit representatiu. L'estudi comparatiu apunta que la diferència entre el català i el castellà es troba no pas en la gestió discursiva diferent d'un mateix repertori de recursos, sinó en l'ús d'inventaris diferents: el català recorre de manera gairebé exclusiva a la DD, mentre el castellà alterna l'omissió del dislocat amb la realització en posició canònica, sovint fent servir la desaccentuació o la reordenació local. No obstant això, encara queda per respondre quina és la raó última d'aquesta diferència i quin lloc ocupen els patrons discursius del català i el castellà en el conjunt de les llengües romàniques

XAVIER VILLALBA
Universitat Autònoma de Barcelona

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ANTINUCCI, F. & CINQUE, G. (1977) «Sull'ordine delle parole in italiano. L'emarginazione», *Studi di Grammatica Italiana* 6, pp. 121-146.
- ASBHY, W. (1988) «The syntax, pragmatics, and sociolinguistics of left- and right-dislocation in French», *Lingua* 75, pp. 203-229.
- CARDINALETTI, A. (2002) «Against optional and null clitics. Right dislocation vs. marginalization», *Studia Linguistica* 56, pp. 29-57.
- CINQUE, G. (1977) «The movement nature of left dislocation», *Linguistic Inquiry* 8, pp. 397-411.
- (1983) «'Topic' constructions in some European languages and 'Connectedness'», dins EHLICH, K. & RIEMSDIJK, H. V. eds., *Connectedness in Sentence, Discourse and Text*, Tilburg, KBU.
- (1990) *Types of A'-dependencies*, Cambridge, Mass., MIT Press.
- (1993) «A null theory of phrase and compound stress», *Linguistic Inquiry* 24, pp. 239-298.
- CHAFE, W. L. (1976) «Givenness, contrastiveness, definiteness, subjects, topics, and point of view», dins LI, C. ed., *Subject and topic*, New York, Academic Press.
- DOLCI, R. (1986) «Algunas construcciones con anteposición de constituyentes oracionales en español: su determinación y análisis sintáctico». Tesi doctoral, Università degli Studi di Venezia.
- ESCOBAR, M. Á. (1995) «Lefthand satellites in Spanish», Tesi doctoral, Universiteit Utrecht.
- FOX, D. (2000) *Economy and semantic interpretation*, Cambridge, Mass., MIT Press.
- GELUYKENS, R. (1987) «Tails (Right-dislocations) as a repair mechanism in English conversation», dins NUYS, J. i SCHUTTER, G. D. eds., *Getting one's word into line*, Dordrecht, Foris.
- (1994) «Right dislocation and self-repair», dins *The pragmatics of discourse anaphora in English: evidence from conversational repair*, Berlin, Mouton de Gruyter.
- GROSZ, B. & ZIV, Y. (1998) «Centering, global focus, and right dislocation», dins WALKER, M., JOSHI, A. i PRINCE, E. eds., *Centering in Discourse*, Oxford, Oxford University Press.
- HORLACHER, A.-S. & MÜLLER, G. M. (en premsa) «L'implication de la dislocation à droite dans l'organisation interactionnelle», *TRANEL*.

- KAYNE, R. S. (1996) «Microparametric Syntax. Some Introductory Remarks», dins BLACK, J. R. & MONTAPANYANE, V. eds., *Microparametric Syntax and Dialectal Variation*, Amsterdam/Filadelfia, John Benjamins.
- (2005) «Some Notes on Comparative Syntax, with Special Reference to English and French» Dins CINQUE, G. & KAYNE, R. eds., *Handbook of Comparative Syntax*, New York, Oxford University Press.
- LACA, B. (1986) «Notes per a un estudi del pleonasme pronominal en català», dins *Estudis de llengua i literatura catalanes XIII (Miscel·lània Antoni Badia i Margarit, 5)*, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.
- LARSSON, E. (1979) *La dislocation en français: étude de syntaxe générative*, Lund, CWK Gleerup.
- LEWIS, D. (1975) «Adverbs of quantification», dins KEENAN, E. (Ed.) *Formal semantics of natural language*, Cambridge, Cambridge University Press.
- MAYOL, L. (2002) «Ho sabíeu, això?» La dislocació a la dreta en català i en anglès», ms. Universitat Pompeu Fabra.
- ORDÓÑEZ, F. (1998) «Post-verbal asymmetries in Spanish», *Natural Language and Linguistic Theory* 16, pp. 313-346.
- POSTAL, P. (1991) «An apparent French extraction anomaly», ms. IBM Research Center. New York.
- REINHART, T. (2005) *Interface strategies*, Cambridge, Mass., MIT Press.
- STALNAKER, R. (2002) «Common ground (Speaker presupposition)», *Linguistics and Philosophy* 25, pp. 701-721.
- VALIOULI, M. (1994) «Anaphora, agreement, and right dislocations in Greek», *Journal of Semantics* 11, pp. 55-82.
- VALLDUVÍ, E. (1992) *The Informational Component*, New York, Garland.
- (1994) «Detachment in Catalan and Information Packaging», *Journal of Pragmatics* 22, pp. 573-601.
- VILLALBA, X. (2000) «The Syntax of Sentence Periphery». Tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona.
- ZUBIZARRETA, M. L. (1998) *Prosody, Focus, and Word Order*, MIT Press.